

מלון יקרון והדושים נלאים מלוט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצרא שליט"א

מילה ראשונה

חזקתא

חזקתא דאורייתא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

קרבת ראשית - תחילת הכניסה לעבודה ה'

עם עצמו שתהיה כוונתו רצויה ונכונה לשמים, ואדרבה כפי שמוסיף להתעלות בעבודת ה', כך מוסיפים לדקדק עמו גם על כל פניה דקה [ועל כגון זה פירש מהר"ם מקוסוב זלה"ה, את דברי המשנה (אבות פ"ג מ"ד) והמהלך בדרך יחידי והמפנה לבו לבטלה הרי זה מתחייב בנפשו, היינו שעובד ה' המהלך בדרך יחידו של עולם, אם מפנה ליבו מעט לבטלה ומערב פניות בעבודתו, הרי זה מתחייב בנפשו לרוב מעלתו (תולדות יעקב יוסף ויקרא)].

פרישות מן הגאווה והתענוגות

כמו שנצרך לפרוש מכוונה שאינה רצויה, כך נצרך לטהר עצמו מן הגאווה ומשאר תענוגי העולם, וזהו שאסרה תורה הקרבת שאור ודבש על המזבח, **כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה**, ולימוד גדול למדנו כאן לעבודת ה', כי 'שאור' רמז למידת הגאווה וגבהות הלב, שכן דרך השאור להגביה עצמו עד שמחמיץ את העיסה [כמו שכתב בספר החינוך (מצוה ק"ז): שמעתי טעם באיסור שאור ודבש, לפי שהשאור מגביה עצמו וכן הדבש מעלה רתיחתו הרבה, ולכן נתרחקו לרמוז 'כי תועבת יי כל גבה לב' (משלי טו ה)]. וכן כתב בספר המספיק לעובד השם (פרק על הענוה) בשם חז"ל, ובראשית חכמה (שער הענוה פ"א) בשם מדרש], ו'דבש' רמז לתענוגים והנאות הגוף, ושניהם אינם רצויים לפני ה', ובבוא האדם להתעלות בעבודת ה' צריך לטהר עצמו מן הגאווה ומן ההימשכות אחרי תענוגות העולם.

בתחילת העבודה קשה שתהיה הפרישות בשלמות

אכן לא תמיד מצוי האדם במדרגה זו לפרוש מכל הנאות העולם אשר לא לה' המה, וביותר מצוי בתחילת התקרבות האדם לעבודת ה' שקשה בעיניו להצטמצם שלא ליהנות מתאוות העולם יותר מכפי המוכרח לו, על כן אמרה תורה **קרבת ראשית תקריבו אותם לה**, כי הגם שנאסר השאור והדבש לקרבן לה', עם כל זאת בראשית עבודת האדם רשאי להיעזר בהם לעבודתו, כדי שמתוך כך יזכה להתעלות בעבודתו ולפרוש לגמרי מן הגאווה ומתאוות העולם, כי בדרך קבע נאמר **ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח**.

אותם גם בדרך זו להנאת עצמם, ומתוך כך ירגילו עצמם בעבודה ומעט מעט יזכרו כוונתם שתהיה לשם שמים [כמו שכתב הרמב"ם (תשובה פ"י ה"ה): כשמלמדן את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הארץ, אין מלמדן אותן אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר, עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה מגלים להם רו זה מעט מעט, ומרגילין אותן לענין זה בנחת, עד שישגיחו וידעוהו ויעבדוהו מאהבה].

מתוך שלא לשמה יבוא לעבודה לשמה

ומכל מקום אין זו הדרך הנכונה שתהיה כל עבודתו לכוונת הנאת עצמו, כי הגם שהוצרכו להתיר תחילת העבודה בדרך זו כדי להמשיך לב האדם לעבודת ה', אבל אין זו העבודה הרצויה לנחת רוח לפני ה', ולאחר שזכה לקבוע עצמו בתורה ועבודת ה', יטהר מחשבותיו וידקדק

כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה. קרבן ראשית תקריבו אותם לה' ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח (ב"א י"ב).

עובד ה' בתחילת עבודתו עדיין קשה לו לטהר מחשבתו וכוונתו בשלמות להיות כל כוונתו לשם שמים, ואף שהעובד שלא לשם שמים אין עבודתו רצויה ונוח לו שלא נברא, מכל מקום לאו כל אדם זוכה לטהר מחשבתו לשמים, והרבה יגיעה ועבודה נצרך כדי לזכך המחשבה ולטהרה, ולפיכך לא ימנע עצמו מעבודת ה' אף שלא זכה לטהר כוונתו, ובלבד שלא תהיה כוונתו על מנת לקנטר את חבריו. וכן הוא דרך הקטנים בראשית עבודתם, שדעתם קצרה לכוון עבודתם לשם שמים, ולפיכך נצרך למשוך לבם לעבודת ה' ולרצות

מילתא דפליאה

הארת הפסח כבר מראש חודש ניסן

ידוע מאמרו של הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא זלה"ה, שכל דברי חז"ל נאמרו באמת וביושר, וגם הנאמר בדרך אפשר והוה אמינא הוא גם כן אמת אף שנדחו הדברים במסקנא. ועל פי זה יש לרמוז בדברי בעל ההגדה "כול מראש חודש", שבאמת כוח המצוה לספר ביציאת מצרים מתחיל כבר מראש חודש ניסן, כי כבר מראש חודש מאיר הארת ניסי יציאת מצרים, ויכולים למצוא שייכות להארת הניסים. וביותר מכוח מצות ברכת האילנות המתחילה מראש חודש, וגם היא מוסיפה בנו כוח להיות מוכנים וראויים לקדושת ימי הפסח.

הארת ראש חודש כהנה להארת הפסח

ובאמת על ידי תחילת הארת הקדושה מראש חודש זוכים אנו להכין עצמנו לקדושת החג הבא עלינו לטובה, ואף שקדושת חג הפסח באה עלינו בדרך דילוג וקפיצה שלא בהדרגה, מכל מקום כפי מה שמכונים עצמנו לקלוט הקדושה כך זוכים שתיקבע הקדושה בליבנו, וכלשונו של הרה"ק רבי ישראל מקוויניץ ע"ה (עבודת ישראל שה"ג ד"ה בגמרא אור): ולכן צריך הכנה, כי אף על פי שבא אור הבהיר, אף על פי כן צריך כל אדם לטהר עצמו כדי שיוכל לקבל אור הבהיר, למשל שהחמה אף על פי שהיא זורחת ביותר אף על פי כן צריכים החלונות להיות פתוחים, שאם יהיו סתומים לא תוכל החמה לזרוח להבית. יהי רצון שנזכה להכין עצמנו לטהר לבנו ומוחנו ונזכה בעזר ה' להשפעות העצומות היורדים עלינו בחג קדוש זה הבעל"ט.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

גם תכונות הסותרות זו את זו נבראו לצורך עבודת ה'

שיחממהו וילהיבהו על כך, ולהשמר מעשות כל רע צריך, להיפך, צד קרירות, שיצננהו ויבטל ממנו ההתעוררות על הרע. ואולם, אם נטיותיו הטבעיות תהיין בשתיהן על ההיפך, כי חם לבו בקרבו כאש בוער, מעוררו אל מעשה הרעה מהרה, לעבור על כל מצוות ה' אשר לא תיעשינה, וכנגד זה, מת לבו בקרבו והיה לאבן דומם קר וצונן, בלי שום חימום והתעוררות אל מעשה המצוות המעשיות. הלא זה כוחו לאלהיו, באשר יגביר את שכלו להפוך את שתיהן לטוב, שלא תישארנה כפי טבען, אלא כל אחת מהן תתהפך כחומר, הקרירות, שמבטלו מן המעשה הטוב, שיהיה לקרר הכוח הכעסני והתאווני שאמרנו, והחום לחממו ולהעירו להיות עמלו בתורה ובמצוות, אז ודאי אין קצה למעלתו.

ועל זה אמר 'צינים פחים' כשהצינים והפחים, שהם הקור והחום, הם 'בדרך עיקש' ופתלתול, שנמצאו מוטבעים באדם להטותו מהדרך הישר, שהצינה תקררהו לבלתי עשות שום מצוה, והחום יעוררהו אל מעשה העבירות, הנה האיש חיל ששומר את נפשו ומבקש להצילה מני שחת, 'ירחק' מרחק רב 'מהם', כי ילך מנגד בשתיהן אל הקצה האחר, ויבחר את הצינים להגיניו מן העבירות, ואת הפחים לעוררו על המעשים הטובים

בתורה יש גם כח החמימות וגם כח הקרירות

למול זה עומדת לנו התורה הקדושה שנמשלה לאש ולמים, אש שנאמר (ירמיה כג כט) 'הלא כה דברי כאש', ומים שנאמר (ישעיה נה א) 'הוי כל צמא לכו למים', והאש טבעה חם והמים טבעם קר, ועל כן התורה שנמשלה לשניהם היא העומדת לו לעזר שהחמימות והקרירות יהיו כל אחד במקומו הראוי לא ולא חלילה וחס להיפך. ובזה נבין מה שאמרנו בגמרא (סוכה נב:) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש אם אבן הוא נימוח ואם ברזל הוא מתפוצץ, שאבן היא קרירה בטבעה, והברזל חם, ואם היצר הרע המנוול מושך את האדם להשתמש בחמימות לעבירה ובקרירות למצוה ימשכהו לבית המדרש ועל ידי כח התורה יוכל לעמוד כנגדו ולהתגבר עליו.

ושליטת הדינים, אז עבד את ה' בקרח' בעצלות וקרירות.

זהירות מהיפוך התכונות

כמו כן מצינו שהתורה אומרת (ויקרא ג ז) 'כל חלב וכל דם לא תאכלו', שיש באדם שני כוחות, האחד מביא קרירות ותכונה זו מגיעה מהחלב שהוא מקרר, והשני חמימות הבאה מרתחת הדם, ושני כוחות אלו מסייעים לאדם לקיים המצוה, הדם מסייע לקיים מצוות עשה בחמימות, והחלב נותן כח לקרירות שצריכה שתהיה בבוא דבר עבירה לידו. אך האדם לפעמים מחליף את הסדר, למצוות לא תעשה משתמש בחמימות ולמצוות עשה נוהג בקרירות, ולכן אסרה התורה לאכול החלב והדם שמא יבוא להפך הסדר ונמצא מקלקל.

על כך מסמיך **הבינה לעתים** (דרוש א) את הפסוק 'צינים פחים בדרך עיקש שומר נפשו ירחק מהם', 'צינים' הוא הקור ופחים הוא החמימות, ולכל אדם נתנו תכונות אלו להשתמש בהם חמימות למצוות עשה וקרירות למצוות לא תעשה, אך מה יעשה אדם אם התכונות שלו הפוכות, דהיינו למצוות עשה הרי הוא קר, ולמצוות לא תעשה הוא בהתלהבות, אזי אם יכול להפכם זהו הדבר הטוב ביותר לשבר את טבעו, אך אם אינו מהפכן יש לו לנקוט זהירות יתירה ולא להשתמש בהם בהיפך רצון ה', ועל כן אומר הכתוב 'צינים פחים בדרך עיקש' אם החמימות והקרירות הם 'בדרך עיקש' מלשון עקש ופתלתול שהם פועלים בו בצורה הפוכה מהתכלית שלהם, 'שומר נפשו ירחק מהם' הרוצה לעבוד את ה' יש לו להתרחק ממידות אלו בכל יכולתו. [ראה שם שהרחיב באר בזה: 'צינים פחים בדרך עיקש', שומר נפשו ירחק מהם'. כי הוא רחוק לחשוב יצוה בחכמתו על השמירה מהקור והחום, וישים זה בגדר 'שומר נפשו'. אלא יראה לך, כי הוא מבואר, שכל בנין השלימות מיוסד על שני עמודים, שהם ההתעסק בפועל דרכי המעלה ומעשה המצוות, והימנע והתבטל ממה שהוא מגונה ומוזהר ממנו יתברך, וזה הוא כללות מצוות עשה ומצוות לא תעשה.

והוא מבואר, כי להתעסק ולפעול בחלק המעשה צריך התעוררות,

כָּל חֵלֶב וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ (ג, ז).

שנינו במשנה (אבות פ"ו מ"א): 'כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו לא ברא אלא לכבודו, שנאמר (ישעיה מג ז) 'כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו'. שתכלית הבריאה וכל אשר בה, כולל הטבע שהוא רצון ה' הנסתר בטבע, הכל כדי לעבוד את הקדוש ברוך הוא, ביראה, באהבה, באמונה, ולעשות רצון הקדוש ברוך הוא, ולהיות קרוב אליו כמו שכתוב (דברים יא כב) 'ולדבקה בו'. על כן גם התכונות שיש באדם אף שיש בהם שינויים הנראים כסותרים האחד את השני, כל זה בכונת מכוון שהכל נברא לשמש את האדם בעבודת ה' יתברך.

הזריזות במצוות והעצלות

בעבירות

לדוגמא, בטבע האדם ישנם זריזות וחמימות ופעילות יתר בדברים מסויימים, ומצד שני יש בו גם עצלות וקרירות ורפיון בדברים אחרים, ובאמת המידות הללו בראם הקדוש ברוך הוא באדם כדי להשתמש בהם לתורה, לתפילה, למצוות ומעשים טובים, והנהגות טובות לעבודתו ויראתו יתברך שמו לעד, כדוגמת מידת הזריזות, שישתמש בה כדי לקיים את ציווי הקדוש ברוך הוא בהתלהבות וחשק, וכן על זה הדרך בכל המידות, כמו שאמר רבי יהודה בן תימא במשנתנו 'הוי עז כנמר וקל כנשר ורץ כצבי וגיבור כארי'.

אך כל המידות הללו הם כדי לעשות רצון אביך שבשמים, אבל בדברים של חול הגשמיים צריך להשתמש בהיפך מחמימות, בקרירות דהיינו בעצלות וברפיון ידיים, כמו אם באה לפניו עבירה חס ושלום או מחזה אסור, יש לו להרפות את עצמו ולהיות אדיש ועצל עד שירפה ממנו היצר.

כמו שדרש הרה"ק **השר שלום מבעלזא ע"ה** בפסוק (בראשית לא מ) 'הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה', כלומר 'ביום' בעת הבהירות של תורה ומצוות ומעשים טובים שהוא יום בחינת 'וידעת היום', אז 'אכלני חורב', 'חורב' זה חמימות, שעבד את ה' בזריזות והתלהבות, אבל יש פעמים שנהג בבחינת 'קרח בלילה', דהיינו בעיני לילה הדומים לחשכה

בזילין יקרין

פרקי הדרכה ועבודה ה'

עבודת האדם לפי יכולותיו

האדם, אם מעט מעט ואם הרבה, כפי השגת יכולתו, עשיר בשורו בינוני בשיו עני בתרנגולתו.

וזה הביאור בפסוק 'אדם כי יקריב מכם קרבן לה', כאשר 'אדם כי יקריב' האל יתברך אינו מעריך הקרבן אליו, אלא רואה שהוא 'מכם', לכך מתפייס בדבר שהוא כפי ערככם, 'מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן', יש שיביא בהמה גדולה ויש שיביא בקר, ויש שאין בערכו אלא שיביא צאן, כל אחד יביא כפי ערכו 'מן הבהמה מן הבקר מן הצאן' כפי ערכו.

המביא כפי ערכו כאילו הקריב עצמותו ונפשו

יתכן להוסיף על דבריו, כי הנה על האדם העושה כפי ערכו ויכולתו דרשו בגמרא (מנחות קד): את הפסוק (ויקרא ב א) 'ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה', אמר רבי יצחק, מפני מה נשתנית מנחה שנאמר בה 'נפש', אמר הקדוש ברוך הוא, מי דרכו להביא מנחה, עני, מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו לפני. וכיוצא בזה כתיב בפסוק שלפנינו, כי מהתיבה 'מכם' למדנו שה' מבקש מהאדם שיעבוד אותו כפי כוחו ויכולתו, ומאיך תיבת 'מכם' משמעותה גם מעצמותכם. דבא לרמוז לנו, כי המקריב ועובד את ה' כפי יכולתו, מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב את עצמו.

[כן פירש הספורנו: 'אדם כי יקריב מכם'. כי יקריב מעצמכם. וראה באלשיך: 'אדם כי יקריב', לומר, כי למה שהוא אדם שמאדמה קורץ וערב אל ליבו לחטא לה', כאשר יבא להקריב, 'מכם' היה ראוי ליקרב, כיצחק על גבי המזבח. ולא יתרצה יתברך בקרבן בהמה, כלומר 'כי במה יקדם ה', הירצה ה' באלפי אילים' (עפ"י מיכה ו ו-ז). וזהו דברי קושי שרמז באומרו 'דבר אל בני ישראל', כי הראוי היה להקריב את עצמו. ומה שאמרתי 'ואמרת' לשון חיבה, הוא, כי אף על פי כן אני מתפייס מחיבתי אליכם, כי 'מן הבהמה מן הבקר כו' תקריבו את קרבנכם, שאעלה עליכם בהקריבכם בהמה כאילו תקריבו קרבנכם של עצמכם].

הזדמנות אחת ואני אתאמץ ללמוד כראוי. וכך שינה את דרכו ונהיה לאחד מגדולי ישראל המפורסמים.

המשיך הנצי"ב את דבריו לפני תלמידיו ואמר, אין לי שום ספק שאף אם הייתי סנדלר טוב, גם אז הייתי יהודי כשר ונושא ונותן באמונה, וקובע עיתים לתורה כל יום ומתפלל שלש תפלות בכל יום, אולם אוי לי מיום הדין אוי לי מיום התוכחה, כאשר לאחר אריכות ימי ושנותיי כשאעמוד לפני בית דין של מעלה, וישאלו אותי מה הבאת לנו כאן, והייתי עונה שעשיתי מלאכתי נאמנה בתיקון מנעלים, ישאלו אותי בקול נוקב כליות ולב 'אבל איה אפוא הוא הספר העמק שאלה שלך, הרי כאן בשמים המתינו רבות בשנים שאתה תאיר את פני תבל בספרים חשובים בעומקה של הלכה, והיכן הם כולם'. והיום, סיים הגאון את דבריו הנרגשים, כאשר זכיתי באמת להוציא לאור את הספר הזה, קראתי לכולכם להשתתף בסעודת הודיה ושמחתי הגדולה, שבעזרת השם לא אבוש ולא אכלם לעולם ועד.

הרי לנו דוגמא אחת מני אלף של ילד שציפו ממנו להיות סנדלר, ובסוף על ידי כח התורה הקדושה ויגיעתו בה, זכה לצמוח ולהרבות תורה בכלל ישראל בחיבוריו הרבים המאירים עינים.

ה' יראה ללבב וחשוב בעיניו הקרבן שמביא כפי יכולתו

וכך למדנו מהפסוק (ויקרא א ב) 'אדם כי יקריב מכם קרבן לה', מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם, שזהו חסד גדול שעשה האל יתעלה עם האדם, שאינו מבקש ממנו לשרתו לפי גדולתו של ה' יתברך, אלא לפי יכולתו של האדם, וכפי שביאר **ביד יוסף לרבי יוסף צרפתי ע"ה** (פר' כי תבוא דרוש א): הנה אמת ויציב שאחד מחסדי האל יתברך שעושה עם ברואיו, שאינו שואל מהאדם שישמשנו כפי ערך גדולתו ורוממותו, אלא כפי כוחו ויכולתו של

אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קָרְבָן לַה', מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן תִּקְרִיבוּ אֶת קָרְבָנְכֶם (א, ב).

מסופר כי **רבי נפתלי אמסטרדם ז"ל** אמר פעם בפורים לרבו **רבי ישראל מסלנט ע"ה**, אילו היו לי את המידות הטובות כמו שלכם, ואת הלב של בעל היסוד ושורש העבודה, ואת הכשרונות המבורכים של בעל השאגת אריה, הרי יכול הייתי לעבוד את הקדוש ברוך הוא במדרגות גבוהות, אבל מה אעשה שאין לי את כל המעלות האלו, ואיני עובד את ה' אלא לפי מיעוט השגתי. השיב לו רבי ישראל, הקדוש ברוך הוא מצפה ממך שעם הכלים והכוחות שנתן לך - בהם תעבוד אותו, ועל ידי כך תהיה רבי נפתלי כמו שאתה יכול.

ילד פשוט שצמח לגדול בתורה

מסופר על הנצי"ב **מואלוזין ע"ה** שכאשר סיים לכתוב את חיבורו **העמק שאלה** (העמק שאלה הוא ספרו של הנצי"ב על שאילתות דרב אחאי גאון) ערך סעודה גדולה, ובמהלך הסעודה קם הגאון והסביר למסובים את סיבת שמחתו הגדולה. וכך אמר, שבילדותו היה משתובב ולא היה מתאמץ להקשיב לדברי המלמד. באחד הלילות שמע את אביו מספר לאמו מה שאמר לו המלמד, הרי אין לכם פת לחם ואתם חוסכים מפיהם כדי לשלם את שכרי, וחושבני שחבל על המאמץ שהרי הילד ממילא אינו לומד, ואין לו כשרונות טובים שכדאי לתלות בהם תקוה שבסוף יגדל ממנו משהו, ואולי כדאי שממחר תכניסוהו לסנדלריה ללמוד מקצוע של סנדלר, וכך לפחות יהיה לו אומנות ביד שיתפרנס ממנה במשך ימי חייו.

ואני הקטן, סיפר הנצי"ב לקהל הנאספים, שכבתי על מיטתי וכששמעתי דברים אלו ובכיית הורי עלי שכה ציפו שאגדל לתורה ויראת שמים, פרצתי בבכי סוער וגמרתי אומר בליבי שמכאן ואילך אעזוב את כל מעשה משובתיי, ואקדיש כל חיי ללימוד התורה בהתמדה גדולה, ואכן, בבוקר טרם הספיקו הורי לשלחני לסנדלריה, ניגשתי אליהם בבכי והתחננתי אליהם שיתנו לי עוד

יצא לאור ע"י מכון אור לישראלים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישראלים

